

DJEMBE

**QUADERN DE TREBALL
CICLE MITJÀ
SENEGAL**

LA CANÇÓ COM A NEXE

INTERCULTURAL A L'AULA

QUADERN DE TREBALL

CICLE MITJÀ

PAÍS : SENEGAL

TOMBO

Conte per cantar , aprendre, il·lustrar i passar-
ho bé.

Avui a l'escola ha vingut un company nou, en Tombo. En Tombo és un nen de color, ha vingut acompanyat pels seus pares. La seva mare vesteix uns vestits molt bonics, de colors molt vius i a l'espatlla hi porta penjada la germaneta d'en Tombo. El seu pare en canvi vesteix igual que es vesteixen els homes aquí.

En Tombo fa cara d'estar una mica espantat, té uns ulls grans i ho mira tot amb molta curiositat. Pobre Tombo! No entén res del que diem i nosaltres no podem dir-li res perquè no sabem la seva llengua.

La professora ens l'ha presentat i ens ha explicat que en Tombo ha vingut del Senegal, un país africà. En Tombo s'ha assegut a la classe contemplant totes les coses i així ha estat mentre nosaltres fèiem Català i Matemàtiques, sense fer gens de cas al treball que per a ell li havia preparat la professora. Després hem anat al pati, hem intentat que jugués amb nosaltres però no sabíem explicar-li les regles dels jocs, però ell és molt llest i en seguida les ha comprès. Hem jugat a fet i amagar.

1.- Dibuixa en Tombo, la seva mare amb la germaneta a l'espatlla i el seu pare.

Després del pati hem anat a l'aula de música. Tots a l'hora volíem presentar-li en Tombo a la professora. Ella ens ha calmat.

Allí també hi havia la Wude. La Wude és una senyora del mateix país que en Tombo i que com que fa molts anys que és aquí, parla català i a més a més sap parlar la llengua del Tombo. La Wude ha vingut molt amablement per a ajudar a en Tombo en el seu primer dia de classe.

Tots i totes hem començat a fer un munt de preguntes a la Wude per saber coses dels nostre nou company, com és el seu país, on és, quines cançons canten, si es quedarà aquí per sempre o no.....

- SSSS Silenci! Guardem el torn de paraules - ha escridassat la Maria, que enguany és la delegada de curs i s'ho pren molt seriosament – Com a delegada de curs proposo un torn de paraules per fer les preguntes.

La Wude diu que ens farà d'intèrpret i que en Tombo ens explicarà tot el que vulguem saber.

Professora de música: D'acord, esbrinarem coses, però no oblidem que som a la classe de música i podríem començar donant la benvinguda a en Tombo cantant-li una cançó.

Alumnes: Bé!

Canten una cançó. En Tombo els escolta molt encuriolit.

En acabar la cançó ha començat la pluja de preguntes

Pau.- És molt lluny el Senegal?

Tombo.- Sí , és a l'Àfrica. (A en Tombo se li ha canviat la cara, ja no la té tan espantada, sembla que li agrada parlar del seu país) i la seva capital és Dakar.

Pau.- Ah, ja ho conec! (fent-se l'important) Ho veig per la Televisió quan fan el Rally París Dakar.

2.- Pinta de color verd El Senegal.

Fes una línia des del Senegal a Catalunya.

Anna.- Com és el teu poble?

Tombo.- Les cases tenen les parets de fang i les teulades de palla. En alguns llocs hi ha unes muntanyetes de terra que són formiguers, alguns són tan alts com les persones, són els termiters.

Hi ha arbres molt bonics com el mango, que dóna molta ombra per poder-hi seure a prendre la fresca, palmeres que fan cocos, bogambilies amb moltes flors.... Al vespre quan es pon el sol és un espectacle.

Tot el dia se sent com un picar de tambors, són les dones que pelen el mill, amb uns pals llargs van picant dins d'un recipient i van dient Surro Sana, que vol dir amunt i avall. Les mares sempre porten el seus fillets petits penjats a l'esquena.

Guillem.- Surro Sana? Quina llengua és aquesta?

Tombo.- La meva, el mandinga, però no és l'única perquè al Senegal hi vivim diferents ètnies , que són grups de persones amb les mateixes característiques : els mandingues, els wòlof, els fula , els serakhulé.... entre altres i cada una d'elles té la seva pròpia llengua. Jo sóc mandinga. Aquestes llengües són àgrafes, és a dir, no s'escriuen. La història del meu poble la sap un senyor gran que memoritza tot el que ha passat, el "*griot*", i ho explica a les altres generacions. Quan un vell mora, és com si es cremés un llibre.

Voleu que us expliqui un conte que em va explicar un vell savi? Es titula Abdou, el cec i el cocodril:

Si! (se sent un si general i escridassat)

Un dia, Abdou, va posar una trampa a la vora del riu per atrapar un cocodril. Quina sort! Gairebé en seguida en va capturar un. Llavors, enlloc d'emportar-se'l, va idear una estratègia..... Va agafar una pedra gran i amb ella va destrossar el cap del cocodril, i seguidament el va amagar sota uns matolls i se'n va anar tranquil·lament cap a casa.

Més tard va suggerir al cap de l'aldea d'organitzar una gran cacera de cocodrils i afegí:

Abdou.- El que torni primer amb un cocodril mort haurà de rebre una bona recompensa.

El cap, després de reflexionar un moment va respondre: Abdou, aquesta idea m'agrada molt, organitzem en seguida la cacera.

Aquell mateix capvespre, els homes van sortir per buscar cocodrils. Abdou sabia que tindrien poques possibilitats de caçar-ne algun ràpidament. Així que se'n va tornar cap a casa mentre els caçadors es dispersaven per la vorera del riu amb els seus arc i les fletxes enverinades . Abdou no dubtava que tornarien amb les mans buides.

3.- Dibuixa l'escena.

Abdou se sentia feliç d'aquesta situació: ell era l'únic que portaria un cocodril!
Estava tan satisfet que va corre a casa de la seva amiga Fatou per explicar-li el seu secret.

La bella Fatou, estava segur, comprendria la seva alegria.....

Quan va arribar a casa seva, la Fatou estava al portal. El va escoltar. Abdou explicava com va matar el cocodril.....on l'havia amagat..... com en seguida aniria a buscar-lo i seria el primer en el concurs, i per tant ell rebria la recompensa.

Mentre li explicava tot això a la Fatou, un cec va passar molt a prop i ho va escoltat tot.

Cec.- "Per una vegada vaig a burlar-me d'aquest brivall" va pensar el cec que ja n'estava tip de les dolenteries d'en Abdou.

Se'n va anar cap a l'amagatall on hi havia el cocodril mort i una vegada allí es va deixar caure sobre el fang embrutant-se els vestits i va esperar.

4.- Dibuixa l'escena.

Mentrestant l' Abdou havia tornat a casa seva, es va posar el seu bonic "boubou" (un vestit típic) de color blau brodat. Va tornar altre vegada a casa de la Fatou i li va dir:

- Ha arribat l'hora de finalitzar la cacera, vaig a capturar el meu cocodril... Sempre feliç, se'n va anar cap al riu amb un bastó gruixut a la ma. Les dones que el veien passar estaven sorpreses de veure'l amb aquell vestit tan bonic, quan tots els homes estaven gairebé nus a la vorera del riu amb els seus arcs i fletxes o llances.

Abdou els deia: Jo seré el que més fàcilment capturaré un d'aquests cocodrils del riu! Creieu-me! Jo seré qui guanyarà.

Cap dels caçadors de l'aldea va poder matar cap cocodril.

Abdou va arribar als matolls on havia amagat el seu cocodril pel mati.....i allí estava el cec sentat.

Abdou li va dir.- Acabo de matar un cocodril!

El cec li va demanar permís per agafar l'animal per a poder jutjar el seu pes i la seva mida. Abdou acceptà i carregà el cocodril a les espatlles del cec. Aquest va deixar caure el cocodril sobre el fang i el va tornat a col·locar sobre les seves espatlles després haver-lo embrutat.

5.- Dibuixa l'escena.

Abdou, que ja començava a estar impacient, li demanà que li tornés el carregament que portava. En aquest moment el cec, sense avisar es va posar a xisclar : auxili!!.

Va ser llavors quan Abdou se n'adonà que el cec volia jugar-li una mala passada.

Els altres caçadors amb les mans buides, arribaren correns . Abdou va voler explicar-los la situació

- Prou de paraules! Prou de mentides!- li van respondre els caçadors, que molt sovint havien estat víctimes dels seus enganys.

Com Abdou seguia lamentant-se, els caçadors van decidir que corresponia al cap d'aclarir la situació.

A casa del cap, lloc que tothom respecta moltíssim, primer l'un, després l'altre, pretenien haver matat el cocodril.

El cap, que els havia escoltat i observat amb molta atenció, va dir:

Cap.- Abdou ens ha mentit moltes vegades. Sempre ha mentit. Sempre ha volgut ser més llest que els demás. És un usurpador i a més a més un impostor.....Com Abdou, tan ben vestit avui, amb el seu bonic boubou tan ben brodat, pot pretendre que ens creiem que ve de caçar? Mireu el cec. Té la roba plena de fang...Ell també és ple de fang com el cocodril. Certament és ell que ha matat el cocodril.

Abdou no va poder dir res, què podia dir davant aquest raonament tan just del cap?.

Se'n va anar amb el cap ben baix .

El cec va rebre la recompensa promesa.

És veritat : no hi ha cap brivall que no trobi un més brivall que ell.

6.- Dibuixa l'escena.

Pere.- Quin conte més bonic! I cançons? En saps alguna?

Tombo.- Clar que sí!

I en Tombo es posa a cantar:

E te - ro - le lai lai lai te - ro -
le te - ro - lim be ki la ka li lam bu

N'TEROLE

Diu la cançó: A qualsevol lloc on estiguem, si els nostres amics ens criden, nosaltres hem d'anar-hi.

(La cançó es va repetint tantes vegades com es vulgui, a partir de la segona vegada s'acompanya amb cops de mans cada dos temps)

Iziar.- Aquesta cançó tan bonica l'has après a l'escola?

Tombo.- No, me la va ensenyar la meva mare.

Iziar.- Com era la teva escola?

Tombo.- Quan era petit anava a una escola que era una casa feta de canya, els nens i les nenes quan hi anàvem havíem de portar-nos alguna cosa per seure, la portàvem al cap i l'agafem amb una ma: un tamboret, una llauna buida, qualsevol cosa que tinguéssim doncs a l'escola no hi havia cadires. Després vaig anar a una escola una mica millor.

Iziar.- I si la teva llengua no s'escriu com ho feu per treballar i fer els deures?

Tombo.- (Es posa a riure) A l'escola ens ensenyen en francès, perquè anys enrera els francesos manaven al meu país.

Iziar.- Ah! Ja deia jo!

Andrea.- Per què no ens cantes un altre cançó?

Tombo.- D'acord.

A - yo né - né, né, né - né tu - ti Bin-del ma - ko
ku - ma bin dal

té - ré Ma - yo bou - ko "Sa - loun" "Saloun" na - ré nek - la
yo bul ma ko " " nai - ri nég - la

nié - tèl ba - di wan' wa wanwa wa - ni bur - la Bur - ba bu - ri "Sa - loun".
" " va " va - fi " " bur - ba " " " "

Ai! Nenet (bis)

Nenet, nen petit.

Qui em vol fer un fetitxe?

Emportar-me'l a Saloum;

Saloum són dos habitacions;

la tercera és la cuina:

la cuina és la d'un rei, d'un rei de Saloum..

(Saloum és una regió del Senegal)

Martí.- A mi , que sóc molt aficionat a la fauna, m'interessa més que res que m'expliquis quins animals hi ha al teu país.

Tombo.- Ui! N'hi ha molts i molt bonics. Lleons, rinoceronts, elefants, búfals, gaseles, guepards, hipopòtams, micos, pelicans, ànecs.....

7.- Dibuixa els animals.

Tombo.- Al riu, que també es diu Senegal, hi ha cocodrils, taurons.....i a les seves voreres moltes aus, algunes aus són migratòries i que després de passar-se una bona temporada allí se'n venen cap a Europa com les cigonyes, els pelicans els abellerols, les orenetes.... algunes les he vist ja aquí, m'ha fet il·lusió veure-les, elles , com jo, han vingut cap aquí.

Roger.- Això, això és el que no entenc, perquè has vingut de tan lluny a viure aquí?

Tombo.- Doncs molt fàcil. Allí hi ha molta pobresa, el meu pare no tenia feina i no podíem sobreviure. Hem vingut el meu pare, la meva mare, la meva germana petita i jo. Les meves germanes grans s'han quedat allí per ajudar a la resta de la família : la meva àvia, els meus oncles, els meus cosins.....jo quan sigui més gran també me'n tornaré per ajudar-los.

Roger.- Caram! I quines feines feien els teus pares allí?

Tombo.- El pare anava a recollir cacauet i cotó. La mare tenia cura de la casa, de l'hort, de les gallines, anava a buscar aigua, cuidava a l'àvia, del la meva germana petita , pelava el mill..... un munt de coses.

Roger. Caram! Si que són treballadores les dones a l'Àfrica!

Tombo.- Molt treballadores i gairebé tot ho fan cantant . Voleu que us canti una cançó de les que canten mentre treballen. Nosaltres els nens també la cantem perquè els nens i nenes allí ajudem a treballar a la gent gran.

Roger.- Els nens i nenes també treballeu?

Tombo.- Sí, sobretot les nenes, que a més a més ajuden a tenir cura dels germans més petits.

Tombo.- Voleu que us canti una cançó que cantem quan treballem?

Tots i totes.- Sí!

Mi ni ua uaua mi ni ua ua e kokori ko Mi ni
 ua uaua mi ni ua ua e kokori ko a ia sa na a ia
 sa na e kokori ko a ia ba ra a ia ba ra ka kokori
 ko mi ni ua ua mi ni ua ua ua e kokori ko mi ni

Diu la cançó: El treball és el naixement de la noblesa.

Aquesta cançó es canta: una persona la canta fent solo. El grup repeteix acompanyant amb cop de mans, un per cada temps. Es va alternant solo i grup unes sis vegades.

Laia.- Oi que els instruments musicals que teniu allí són diferents dels d'aquí?

Tombo.- Jo encara no conec els d'aquí, però pel que veig que teniu en aquesta classe sí, són bastant diferents.

Tenim el *Djembe*, el *Kora*, , el *Kirin*, el *Sabar*, el *Balafon*, el *Dourou*, la *Djabara*... i molts més

Aquests instruments musicals són típics del Senegal.

Kirin

Dourou

Djembe

Balafon

Kora*Sabar* *Djabara*

8.- AMB MATERIALS DE REBUIG CONFECCIONEU INSTRUMENTS.

Laura.- (La Laura és molt aficionada a la música de moda, se les dona de molt entesa) I quina música està de moda al Senegal ?

Tombo.- Doncs mira, si voleu la podem escoltar doncs he portat un CD .

Tots i Totes.- Si!!!

La professora posa el CD que ha portat en Tombo i tothom escolta amb molta atenció.

Laura.- Quin ritme! No m'ho hagués pensat mai.

Pau.- És que tu sempre et penses que només les coses que coneixes existeixen en el món i no és així, en el món hi ha un munt de coses que no coneixem i no perquè són diferents a les nostres són millors ni pitjors, senzillament són diferents.

Laura.- Tens raó. A partir d'ara em miraré les coses d'un altra manera i valoraré més les coses diferents.

Cristina.- Ara em toca a mi fer una pregunta (la Cristina és una nena bastant grasseta) Jo vull saber quins menjars feu al Senegal.

Tombo.- Bé, allí mengem coses senzilles, perquè ja us he dit que com molt pobres: cacauets, mill, pollastres del nostre corral, fruites, que allí són molt bones. A mi m'agrada molt una cosa que fa la mare amb papaia, pinya, limona i sucre. La mare talla la papaia i la pinya, els treu les pepites i les talla a daus, ho ruixa amb el suc de la llimona i jo m'hi poso força sucre. Està boníssim!

Cristina.- MMMMM! Que bo que deu ser, li diré a la meua mare que m'ho faci, però no sé que és la papaia.

Tombo.- És una fruita molt bona i segur que aquí n'hi ha perquè la meua tieta me'n va fer ahir per berenar.

Maria.- Un moment! Jo aquí donant els torns de les paraules i no he fet cap pregunta. A mi m'agradaria que ens ensenyessis a dir algunes paraules en mandinga.

Tombo.- D'acord: Han Kilin Kilin cuni.

Maria.- Han Kilin Kilin què?

Tombo.- Han kilin Kilin cuni.

Maria.- I això què vol dir?

Tombo.- Això ho diem quan ens anem a dormir i vol dir: no ens lleven tots a l'hora, perquè si fos així voldria dir que ha passat alguna cosa que ens ha despertat.

Maria.- Que guai.

Tombo.- Hererita, que vol dir: com has dormit?

I els altres et contesten: Tonamansi : he dormit bé.

Maria.- Fantàstic: Han Kilin Kilin cuni, Hererita, Tonamansi, ja sóc tota una experta.

Professora: Nois i noies s'ha acabat el temps, hem de donar les gràcies a la Fatou que ens ha ajudat tant a poder-nos comunicar amb en Tombo i per acabar podríem aprendre un altre cançó.

Tots i totes.- Siiii!

E iu ga a iu ga e iu ga iu ga

na o ro que lé ke le jo i a keo ra pi nya

ka ke gim e fu la a gim bé ka ke na ra e

fu le na ré ka ke io ro ko e ka pem pé

Diu la cançó: Escolta els voltors cantant les desgràcies de la guerra:

He fet la guerra i he perdut totes les coses.

He perdut les meves dents, els meus vestits, les meves sabates, el meu timbal.....

TREBALLEM EL RITME: Escolta amb atenció l'audició del CD. Percussions mandingues. Després d'escoltar una estona, improviseu ritmes utilitzant instruments de percussió o qualsevol objecte que es pugui percutir.

9.- JUGUEM UNA MICA

Aquests nois volen fer una cursa per veure qui arriba primer fins el *Djembe* . Quin camí hauran de seguir?

Troba el nom d'aquests instruments a la sopa de lletres:

M	S	A	B	A	R	T	U	P
C	G	E	W	B	E	Y	I	L
S	E	K	I	R	I	N	U	P
O	T	V	E	F	J	O	L	I
S	A	R	I	R	E	F	J	O
P	I	N	F	V	U	A	J	K
E	K	O	R	A	M	L	E	J
A	F	I	X	B	L	A	I	K
Z	A	I	R	A	E	B	O	U

10.- PER SABER-NE MÉS:

Fes una llista de coses que t'agradaria saber del Senegal:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Cerca informació d'aquestes coses: pots buscar a la biblioteca de l'escola, de la teva ciutat, per Internet, entrevistar a veïns senegalesos..... pots demanar ajuda als mestres o a la teva família.

Intenta de trobar fotografies, si pot ser en color i quan tinguis tota aquesta informació la pots afegir al final d'aquest quadern.

11.- MUNTEM UNA FESTA SENEGALESA:

- Fer una exposició d'objectes del Senegal.
- Fer un mural per situar el Senegal dins l'hemisferi i el camí que s'ha de seguir per arribar-hi des de Catalunya.
- Preparar receptes típiques del Senegal i te.
- Cantar les cançons apreses.
- Posar a la festa música actual del Senegal.
- Interpretar ritmes.

RECEPTE

SUC DE GUAIBABA

Ingredients:

3 guaiabes
3 gots d'aigua
sucre a voluntat

Rentar i tallar les guaiabes. Passar-les per la batedora junt amb l'aigua. Colar passant per un colador de forats petits. Afegir sucre a voluntat. Deixar refredar a la nevera.

AGRAÏMENTS

A la Miriam Garell per les imatges del Senegal.

Imatge del formiguer: Enciclopèdia Salvat.

Imatges instruments: el *Kora*, , el *Kirin*, el *Sabar*, el *Balafon*, el *Dourou*, la *Djabara*: Internet.

El conte Abdou, el cec i el cocodril està extret i traduït al català del llibre: CUENTOS Y LEYENDAS DE ÀFRICA de YVES PINGUILLY de l' Editorial Espasa.

INDEX

	Pàgina
En Tombo arriba a l'escola	4
Mapa d'Àfrica	6
Com és un poble senegalès	7
Conte d'Abdou, el cec i el cocodril	9
Cançó : N'Terole	14
Com són les escoles	15
Cançó Ayo Nené	16
Animals del Senegal	17
Cançó Miniuaa	19
Instruments musicals	20
Cançó Eiuga	23
Juguem una mica	24
Agraïments	27